

voluisse derogare: ubi vero circa intentionem contrahentium aliquod exsurgit dubium, dispositionibus Codicis inhaerendum est.

Diximus generatim non valere stipulationem vel promissionem pro tertia persona; excipiuntur tamen varii casus: 1º quando fit ex speciali illius personæ mandato, quia mandans censetur ipse facere quod fit nomine ejus; 2º quoties nostra interest ut quod in favorem alterius stipulamur fiat, v. g., si id facere aut præstare teneremur. Item quod pro nobis stipulamur, pro hæredibus nostris et causam habentibus, ordinarie promissum censetur, *Cod. civ. art. 1122.* 3º Quando quod pro tertio stipulatur vel promittitur, est duntaxat conditio vel modus stipulationis cuius objectum nostra interest, v. g.: domum meam tibi vendo sub conditione quod pretium solvas Petro; vel: domum meam tibi dono, sed ea conditione quod agrum tuum tribuas Paulo, conventione in utroque casu valet; sed ego solus exsecutionem illius premere possum donec tertius eam noverit et acceptaverit. *Art. 1121.* Vide *Pothier*, n. 57 et seq.

CAPUT QUARTUM.

DE PERSONIS QUÆ CONTRAHERE POSSUNT.

Dicere nobis incumbit 1º de iis in genere qui contrahere possunt; 2º de minoribus; 3º de interdictis; 4º de uxoriis.

ARTICULUS PRIMUS.

DE IIS IN GENERE QUI CONTRAHERE POSSUNT.

Omnis et soli qui usum rationis habent, jure naturali valide contrahere possunt. 1º *Omnis*: nam hi omnes valide contrahere possunt, qui bonorum suorum dominium transferre aliasque obligationes sibi imponere possunt: at qui omnes qui usum rationis habent, jure naturali va-

lide possunt bonorum suorum dominium transferre, et alias obligationes sibi imponere, ut aperte videtur. 2º *Soli* qui usum rationis habent valide contrahere possunt, siquidem illi soli actionis humanæ sunt capaces.

Hinc infantes usum rationis nondum adepti, jure naturali contrahere non possunt, nec perpetuo amentes, nec etiam lunatici tempore dementiae, nec furiosi, nec ebrii, dum furiosi et ebrii sunt.

Hæc incapacitas est absoluta et radicalis, adeo ut in quovis casu contractum efficiat ab initio nullum, saltem pro conscientia, independenter a quavis judicum sententia.

Omnis qui usum rationis habent valide contrahere possunt, tum in conscientia, tum in foro civili, si lege positiva non redditur inhabiles. Ex modo dictis enim, quicumque usum rationis habent, jure naturali valide contrahere possunt: at, ubi lex positiva non obstat, facultatibus nostris naturalibus pro libitu uti possumus. Ergo. *Cod. civ. art. 1123.*

Dicimus si lege positiva non, etc.; nam si lex positiva eos ad contrahendum inhabiles reddit, tunc valide contrahere nequeunt, quia lex positiva, nisi sit evidenter injusta, pro conscientia obligat. Non tamen inde sequitur quod lex positiva legem naturalem destruat; nam ipsa lex naturalis dictat principes habere potestatem tales condendi leges, easque sic obligare.

Hæc incapacitas, ex jure civili oriens, saepè non reddit contractum nullum, sed tantum rescindibilem, modo ante, modo per sententiam judicis, ut magis ex dicendis patebit.

Principia huc usque exposita applicantur contractibus tacitis, quos theologi vocant quasi-contractus; non vero iis obligationibus quæ, ad sensum juris peritorum, consensum non supponunt, ut dictum est.

Inhabiles autem ad contrahendum lege positiva declarantur 1º minores, 2º interdicti, 3º uxores in certis casibus lege expressis, et nonnullæ aliae personæ in speciabilibus quibusdam contractibus, ut in decursu hujus

Tractatus videbimus. *Cod. civ. art. 1124.* Vide art. 1° 449, 1595 et seq.

ARTICULUS SECUNDUS.

DE MINORIBUS.

Distinguebantur olim infantes, pueri seu impuberces, et puberes seu minores : nunc hi sub generali denominazione minores vocantur. Minores autem intelliguntur qui viginti et unum annos completos nondum attigerunt (*Cod. civ. art. 388*), potestati paternæ vel auctoritati tutoris subjiciuntur, aut saltem in pluribus suis actibus curatoris assistentia vi legis opus habent, quales sunt emancipati.

Minores etiam non emancipati de quibusdam bonis disponere possunt, ut in Tractatu *de Restitutione* vidi- mus; de ceteris autem disponere nequeunt absque consensu tutoris, vel assistentia curatoris. Expedit quædam hic de tutela et emancipatione pro casibus ordinariis et communiter contingentibus indicare, nec non de vi aut rescindibilitate actuum qui a minoribus elicuntur.

§ I. — De tutela.

Duplex est tutela in genere, nempe officiosa et ordinaria.

Officiosa, est obligatio quam aliquis voluntarie sibi imponit minorem educandi, personam et bona ejus administrandi. Quicumque hanc tutelam suscipit, propriis expensis tenetur pupillum alere, vestire, convenienti educatione informare, ac in eo statu constituere ut sibi deinceps providere valeat, adeo ut, si bona quædam habeat, integra illa conservare debeat. *Cod. civ. art. 361 et seq.*

Nonnullæ requiruntur conditiones ut illa tutela institui queat. Ex parte tutoris requiritur 1° quod plus quam quinquaginta annos habeat; 2° quod nec liberos, nec alios descendentes legitimos habeat; 3° quod sui conjugis obtineat consensum. Ex parte pupilli vero requiritur

DE CONTRACTIBUS.

1° ut quindecim annos nondum obtainuerit; 2° ut consensum habeat patris et matris, aut superviventis, vel, eorum defectu, concilii familiae, vel denique administratorum xenodochii in quo fuit receptus. *Cod. civ. art. 361 et seq.*

Tutela ordinaria est munus personam et bona minoris gratuito administrandi, alicui lege vel hominis voluntate impositum. Dividitur, in legitimam, testamentariam et dativam.

Legitima ea est quæ directe, ipsa lege et pleno jure, alicui, absque tulla formalitate, defertur; ita ut existere incipiat statim atque persona cui defertur notum habuit eventum ex quo sequitur. Triplicis generis distinguitur, scilicet, alia patris et matris, alia ascendentium, et alia hospitiorum.

Tutela patris et matris illa est quæ, mortuo uno conju- ge, statim et ipso jure alteri defertur. Plurima tamen dantur discrimina inter patrem et matrem.

1° Pater tutelam recusare non potest, nisi legitimam habeat causam; mater, e contra, nunquam tenetur illam acceptare, tenetur duntaxat eam gerere donec, ipsa cu- rante, aliis tutor nominatus fuerit. *Cod. civ. art. 394.*

2° Si pater supervixerit, tutela ipsi delata nullo modo per matrem limitari potuit; dum ipse per testamentum, vel per actum coram notario, aut coram magistratu dicto *juge de paix*, speciale designare potest concilium sine quo mater nullos aut non nisi certos quos indicaverit actus perficere poterit. *Art. 391 et 392.* Secundæ nuptiæ patris nullam mutationem in ipsius tutela pariunt; ma- ter vero in simili casu tutelam ipso facto amittit, nisi statim convocare studeat familiae concilium; si concilium familie tutelam illi relinquere statuat, secundus maritus fit cum ea tutor ac in solidum astringitur pro omnibus actibus matrimonium sequentibus. *Cod. art. 395.* 4° De- niique si mulier tempore mortis viri sit prægnans, tutela usque ad partum suspenditur, et interea concilium fa- miliae designat curatorem qui vocatur *curateur au ventre*; non dicitur tutor, quia non constituitur pro persona quæ

nondum nata est, sed pro bonis quæ curare debet. Mulier per partum fit prolixi suæ tutrix, et curator fit subrogatus tutor. *Cod. civ. art. 393.*

Tutela ascendentium illa est quæ, defectu patris et matris ac tutoris per testamentum a patre aut matre designati, defertur uni e pupilli ascendentibus, masculini sexus, in gradu propinquiori, ita ut tamen linea paterna masculina in æquali gradu præferatur. *Cod. civ. art. 402.*

Infantes in hospitiis recepti, sunt sub speciali administratorum tutela. Plures regulæ circa hanc tutelam statutæ reperiuntur in lege data die 15 pluviôse an XIII, *Bulletin, n. 526.*

Tutela testamentaria ea est quam pater aut mater ultimo moriens per testamentum, vel per actum ante notarium aut coram judice pacis, alicui defert: persona sic nominata acceptare non tenetur, nisi in iis constituantur casibus in quibus tutelam recusare non licet. *Cod. civ. art. 400.*

Tutela dativa est illa quæ, ex hypothesi quod legitima et testamentaria non existant, alicui per concilium familiæ defertur. Concilium autem familiæ ordinarie componitur, præter judicem pacis, qui est præses, ex sex propinquioribus pupilli cognatis vel affinis, tum paternis, tum maternis, in æquali numero. *Art. 407.*

Diximus ordinarie; nam ascendentes masculi, mulieres ascendentes viduæ (*Delvincourt, t. I, p. 468, n. 5*), fratres germani pupilli et sororum ejus germanarum mariti, sunt omnes concilii familiæ membra, in quocumque sint numero.

Concilium familiæ apud judicem pacis vel in locum ab eo statutum coadunatur: tutor post deliberationem majori suffragiorum numero designatus, tutelam acceptare tenetur, nisi unam saltem causam legitime excusantem allegare possit. Causæ illæ excusantes exprimuntur in Codice civili, art. 427 et sequent. Præcipua sunt: 1º si cognatus non sit pupilli nec affinis, et cognati vel affines gerendæ tutelæ capaces existant in distantia

quatuor myriametrorum, seu octo circiter leucarum, *art. 432;* 2º si sexaginta quinque habeat annos, *art. 433;* non potest tamen relinquere tutelam ante hanc ætatem sibi delatam, nisi septuaginta annos obtinuerit; 3º si quinque hoc tempore habeat liberos legitos, *art. 436;* 4º si publicas exerceat functiones extra præfecturam in qua gerenda instituitur tutela, *art. 437.* Sub hac exceptione ministri divini cultus comprehenduntur. *Avis du conseil d'Etat approuvé le 20 novembre 1806.* Ideo quamvis sacri canones prohibeant ne clerici tutelam suscipient, nullum tamen nunc privilegium habent, ecclesiis has legum dispositiones de facto acceptantibus; eodem modo ac laici, et non aliter, excusantur: unde si, post acceptam tutelam, in aliam præfecturam ab episcopo mittantur, ab illa exonerari possunt. *Art. 431.*

Qui putat legitimam se habere causam tutelam sibi delatam non acceptandi, eamque declinare intendit, debet statim, si deliberationi sit præsens, excusationem exhibere, alioquin ab illa penitus excidit. Si deliberationi non fuerit præsens, tres illi tantum conceduntur dies a notificatione sibi facta, ut concilium familiæ convocare et rationes suas illi proponere valeat. *Cod. civ. art. 438 et seq.*

Ubi lex tutelam imponit, non licet eam declinare, nisi sufficiens adsit ratio ab acceptatione excusans: ubi vero lex non præcipit, sed tantum permittit tutelam deferri, non est obligatio in conscientia eam acceptandi, nisi ex charitate, quando prævidetur ex denegatione grave obuenturum esse præjudicium pupillo.

Tutor legitime institutus personam et bona minoris gratuito, non tamen propriis expensis, tanquam bonus pater administrare tenetur; unde curare debet ut educationem conditioni et facultatibus suis physice et moraliter proportionatam habeat; in cunctis actibus civilibus, excepto matrimonio, eum representare tenetur. *Cod. civ. art. 450.*

Non poterit pro illo mutuum accipere, nec bona ejus immobilia alienare, nec in hypothecam dare, nisi de expresso concilii familiæ consensu. *Art. 457.*

Multæ et variae sunt tutoris obligationes quas in Codice legere oportet, a dicto art. 450. Universa minoris bona tanquam bonus paterfamilias administrare debet: unde si mala sua agendi ratione congruens lucrum non faciat, vel damnum aliquod inferat, utrumque ex justitia restituere tenetur. *Ita theologi etiam moliores.* In foro externo supponitur quod pecunias fructuose semper collicare possit, et, post sex menses ab initio tutelæ, quinque pro centum solvere cogitur. *Art. 455.*

Tutor generatim tenet locum parentum, non tantum quoad temporalia, de quibus loquitur lex civilis, sed et quoad spiritualia. Unde pleraque obligationes parentum erga filios in Decalogo traditæ, tutori incumbunt, et quandoque curatori, proportione servata.

In omni tutela necesse est ut existat subrogatus tutor per concilium familiæ designatus, qui ex officio contra tutorem partes minoris defendat; ideo ejusdem esse non debet linea cognationis aut affinitatis ac tutor. *Cod. civ. art. 420 et seq.*

§ II. — De emancipatione.

Emancipatio est actus quo minor jus acquirit seipsum gubernandi et bona sua administrandi. Duplex distinguitur, legalis scilicet et expressa.

Legalis ea est quæ ipso jure fit per matrimonium, et nullam exigit formam.

Expressa est illa quæ fit a patre, vel, defectu patris, a matre per simplicem coram judice pacis declarationem; requiritur ut minor quindecim annos compleverit.

Art. 477.

Defectu patris et matris, emancipatio fieri non potest nisi per declarationem concilii familiæ ad hoc specialiter per tutorem convocati, et tunc necesse est ut minor decem et octo annos completos habeat. *Art. 478.* Si tutor emancipationem postulare negligat, omnes cognati et affines in primo et in secundo gradu eam petere et obtinere possunt. *Art. 479.*

Minor emancipatus potest statim rationes tutelæ exi-

gere, redditus honorum suorum percipere, omnes locaciones per seipsum inire, modo novem annos non excedant, de bonis pure mobilibus disponere, cunctos denique actus administrationis peragere, absque beneficio rescissionis, nisi in iisdem casibus in quibus major tali gauderet privilegio. *Cod. civ. art. 480 et 481.*

Non potest autem sine curatoris assistentia pro bonis immobilibus litigare, capitalia pecunia sibi debita recipere, nec pro eorum solutione cautionem (*quittance*) dare.

Art. 482. Non potest pariter sub illo respectu mutuum accipere absque concilii familiæ deliberatione, per tribunal prioris instantiæ confirmata (*homologue*). *Art. 483.* Eadem requiruntur formalitates, ut bona immobilia alienare valeat, ac si non esset emancipatus.

Si autem commercium vel negotium aliquod exerceat, in omnibus actibus ad commercium istud spectantibus major reputatur. *Cod. civ. art. 487.*

§ III. — De vi et rescindibilitate actuum qui a minoribus fiunt.

Positis quæ in paragraphis superioribus diximus, plura notanda vel discutienda supersunt, præsertim pro foro conscientiæ.

Notandum 1º actus pro quibus minores declarantur inhabiles, non sunt ipso facto nulli, neque jure naturali, cum supponatur minorem rationis usu pollere; neque jure positivo, siquidem lex varias instituit regulas sine quibus rescissio obtineri non potest, et de absoluta nullitate nunquam loquitur. Sunt igitur tantum rescindibiles, tum in foro externo, tum in foro conscientiæ.

Hinc 1º qui, servata naturali aequitate, cum minore contraxit, tuta conscientia contractu illo uti potest, donec fiat reclamatio. 2º Cum inhabilitas minorum in eorumdem gratiam sit instituta, qui cum illis contrixerunt, rescissionem petere nequeunt. *Cod. civ. art. 1125.* Imo nec sumptus quos vi hujusmodi contractuum tempore minoritatis solverunt, exigere possunt, nisi probando minores inde diiores factos fuisse. *Art. 1312.*

Notandum est 2º quod minores ad beneficium legis

confugere valeant, ut dissolutionem contractuum sibi damnificativorum obtineant; nam æquitas naturalis prohibet ne ex eorum inexperientia lucrum percipiatur, et præterea finis legis sapientissimæ apud omnes gentes existentis jam obtaineri non posset, si, tuta conscientia, beneficio rescissionis uti non liceret. Ergo. Ita expresse *Pothier*, *Traité des oblig.*, part. 1, c. 1, n. 52, et hoc sequitur ex dictis.

Non minus apertum est quod minor ultra legis concessionem progrexi non possit; imo quod bona fidei et naturalis æquitatis rationem habere debeat. Inde plurima occurunt solvenda.

1º Theologi generaliter docebant actus minorum rescindibiles non esse nisi in quantum læsionem inducebant. At sub jure nostro communiter volunt juris periti minorum incapacitatem ex natura sua, independenter a læsione, nullitatem in variis casibus inducere. Si talis fuerit mens legislatoris, dici non potest hanc dispositionem esse injustam: si non sit injusta, vim habere debet etiam pro foro interno, licet difficile percipiatur cur minor non læsus sufficientem haberet rationem petendi rescissionem, præsertim si alter contrahens aliquid detrimenti inde passurus esset.

2º Si minor propria culpa contractum in suum detrimentum converterit, v. g., pecuniam in vanos usus impendendo, potestne tamen, tuta conscientia, ad beneficium rescissionis recurrere?

R. 1º. Potest, juxta omnes, si cum ipso contrahentes malam ejus agendi rationem præviderint aut prævidere potuerint et debuerint: ideo enim beneficium rescissionis minori concessum est, ne ex imprudentia et inexperientia bona sua male impendat ac dissipet. Beneficium autem istud illusorium evaderet, si ad illud, in præsenti casu, tuta conscientia recurrere non liceret. Rarissime enim minor illud invocare posset, sicque, non obstante lege, bonis suis spoliaretur. Qui damnum ex rescissione patiuntur, hoc sibi imputare debent. Ergo. Ita *Pothier*, n. 52, et valde communiter theologi.

R. 2º. Juxta doctrinam inter theologos olim communem, ut in præced. edit. diximus, varii sunt casus in quibus minor beneficio rescissionis tuta conscientia uti non posset, nempe 1º si publice habitus fuerit ut major, ut paterfamilias; 2º si contrahens persuasum habuerit minorem contractu in sui perniciem non esse abusurum; 3º si contrahens legem irritantem penitus ignoraverit. In his enim casibus ad rescissionem recurrere non potest, quin ii qui cum ipso contraxerunt damnum propter suam bonam fidem patientur: at naturalis æquitas hoc vetat. Ergo. Ita *Pothier*, loco citato, et *DD. Gousset*, in art. 1315. Alii, e contra, ut *D. Carrière*, dicunt has exceptiones in novo jure non admitti, ac consequenter minorem posse, non obstante bona fide secum contrahentium, tuta conscientia rescissionem in his casibus, sicut in cæteris, invocare.

3º Etsi minor scienter et cum plena cognitione contraxerit, rescissionem petere potest, quia lex in generali præsumptione periculi fundatur; idque verum est etiam in casu in quo contrahentem decepisset, simpliciter dicens se esse majorem: aliter enim lex securitati ejus sufficienter non providisset. *Cod. civ. art. 1307.*

4º Si minor aliter decepisset, et dolo vel fraude aliquem ad contrahendum adduxisset, non solum privilegio rescissionis excidisset, sed quodcumque damnum inde secutum reparare teneretur jure naturali, cui lex civilis non intendit derogare; declarat, e contra, art. 1310, nullam ipsi faciendam esse restitutionem propter obligationes ex delicto vel quasi-delicto provenientes.

Delictum autem et quasi-delictum, in stilo juris, sunt actiones illicitæ et alteri nocivæ. Verum hoc inter utrumque datur discrimen, quod delictum sit actio quæ ea præcise fit intentione ut alteri noceat, dum quasi-delictum est actio inexcusabilis quidem, sed quæ magis ex imprudentia procedit quam ex intentione nocendi.

5º Ex jure civili, cui standum est in conscientia, minor rescissionem obtainere non potest, saltem non aliter quam major, si læsus fuerit tantum casu fortuito et im-

proviso, vel solum in actibus suæ professionis, vel sui commercii; si post majoritatem ratum habuerit contractum in minoritate initum; si tempus præfixum, quod est communiter decem annorum, elabi permiserit; denique si dition factus sit, v. g., partem pretii percipiendo, etc., certo rem acceptam restituere debet. *Cod. civ. art. 1306, 1308, 1311, 1244 et 484.*

Notandum est 3º ea quæ de rescissione dicta sunt, applicanda esse cunctis actibus minorum sine forma requisita initis, sive initi fuerint a minore solo, sive cum tutoris aut curatoris consensu, sive ab ipso tutori vel curatore; quia eadem est ratio, nempe securitas minorum a legislatoribus intenta. Verum ubi formalitates a lege pro actibus minorum præscriptæ servatae fuerunt, minor læsus potestne ad rescissionem recurrere? Qui-dam volunt ipsi patere solummodo recursum contra tutorem. Alii communius affirmant eum, extra casus, specialiter exceptos et supra memoratos, rescissionem obtinere posse. Quidquid sit, minor, factus major, sententiā judicis, tuta conscientia, expetere eique absque fraude obtentæ stare potest.

Notandum 4º tandem plures esse minorum contractus, qui ex usu non censemur rescindibiles, præsertim in conscientia; tales sunt modicae donationes, parvæ emptiones ex iis quæ liberae voluntati eorum relinquuntur: item contractus urgente necessitate initi, v. g., mutuum in extranea regione acceptum ad fugiendum grave periculum. Si enim in his casibus minores valide contrahere non possent, lex in eorum gratiam lata ipsis de facto noceret. Ergo.

ARTICULUS TERTIUS.

DE INTERDICTIS ET PRODIGIS.

Interdictio duplex est, una legalis et altera judicialis, Interdictio legalis incurritur ab eo qui ad certas damnatur penas; non tam igitur pena est quam status quidam incapacitatis penam subsequens.

In genere proportionatur pena cuius est effectus. Qui damnatus est ad tritemes aut ad carcere ad tempus, constituitur, durante pena, in statu interdictionis legalis; ipsi datur curator, juxta formas pro interdictione judiciali prescriptas, ut infra, qui bona sua administret, post solutam penam rationem gestionis redditurus. At, tota penae duratione, nihil vel pecuniae vel cibariae rei damnato ex redditibus dari potest. *Code penal, art. 29, 30, 31.*

Qui damnatur ad mortem, ad tritemes perpetuas, ad deportationem, perpetuam quoque incurrit interdictionem. Sic statutum est lege 31 maii 1854, quæ mortem civilem et ipsius effectus abrogavit.

Statuitur insuper eum qui hujusmodi pena perpetua afflictus est, nihil de toto aut parte bonorum suorum, sive per donationem inter vivos, sive per testamentum statuere posse; nec iisdem titulis accipere, praeter alimenta. Imo omne testamentum, ante damnationem confectum, fit irritum.

Interdictio tamen non incurritur sola condemnatione, sed executione penæ; at, si damnatus sit contumax, incipit interdictio quinque amis tantum post executionem in effigie.

Ante abrogationem mortis civilis, bona damnati ad predictas penas statim inter haeredes *ab intestato* dividabantur; nunc vero ad interdictum pertinere non cessant, sed sub tutela geruntur, et gestionis ratio damnato reddetur, si quandoque cessaverint ipsius pena et incapacitas. Supponit enim lex non tantum penam gratia principis posse remitti, sed etiam, remanente pena, incapacitates tolli, vel omnes vel quasdam, et jura damnato restitura ab illo posse exerceri in loco executionis. *Art. 4.*

Interdictio judicialis est judicis sententia qua statuitur aliquem actus civiles per seipsum exercendi incapacem esse: igitur supponit statum habitualem imbecillitatis, dementiae vel furoris. *Cod. civ. art. 489.*

Qui alterius est coniugis aut propinquus, interdictionem ejus provocare potest; procurator imperialis potest etiam postulare interdictionem ejus qui nec coniugem nec propinquos habet. Propter furorem eam provocare tenetur

eisi sint conjux et propinquui, si taceant. *Art. 490 et 491.*

Maritus necessario tutor est uxoris interdictæ; sed uxor non est tutrix mariti interdicti, nisi concilium familiæ eam designaverit: quo in casu, nonnullas illi constitutere potest regulas quas in tutela administranda sequi debeat. *Cod. civ. art. 506 et 507.*

In cunctis aliis interdictis, tutor per concilium familiæ designatur, sicut et subrogatus tutor, eodem modo ac ubi de minoribus agitur. Eadem in gerenda præsenti tutela sequendæ sunt regulæ quæ pro tutela minorum statuantur. *Art. 505.*

Etiamsi interdictus usum rationis perfecte haberet, omnes ipsius actus declarantur ipso jure nulli. *Art. 502.* Non tamen aestimandi sunt *pleno jure* nulli, siquidem art. 1304 decem concedit annos a cessatione interdicti numerandos ad postulandam actuum nullitatem. Actus illi sunt ergo nulli nullitate juris relativa, id est, eos quibuscum fuerunt initi obligant, sicut actus minorum, quamdiu non intervenit sententia judicialis eos rescindens.

Inter eos hoc datur discrimen, quod actus interdictorum absque ulla discussione circumstantiarum et mentione læsionis declarantur nulli, dum actus minorum non rescindantur, nisi probetur exstississe læsionem, aut aliquam defuisse formalitatem pro his actibus a lege præscriptam. Actus interdictorum ante interdictionem initi, sunt validi, sed rescindibiles per judicis sententiam, nempe si causa interdicti tunc manifeste exstiterit. *Cod. civ. art. 503.*

Contractus autem dementis jam defuncti, vel fuerunt onerosi vel gratuiti. In priori casu, rescindi non possunt, nisi dementia ex ipsomet contractu pateat, aut jam ante ipsius mortem interdictio postulata fuerit, *art. 501;* in posteriori vero casu, declararentur nulli. *Art. 901.*

Cum variae dispositiones hic expositæ in gratiam interdictorum latæ fuerint, ipsi vel eorum causam habentes iis, tuta conscientia, uti possunt, ferme sicut diximus de minoribus.

Si talis fuerit mentis imbecillitas vel dementia, ut de-

fuerit consensus jure naturali requisitus, patet contractum ab initio fuisse in utroque foro nullum respectu utriusque contrahentis.

Præter interdictionem omnes actus interdicti afficien tem, datur quandoque concilium judicarium, scilicet causa imbecillitatis vel dementiae ad interdictionem non sufficientis, et etiam causa prodigalitatis. *Art. 499 et 513.* Hujusmodi concilio subjecti, ad quosdam tantum actus lege determinatos sunt inhabiles; scilicet, ad litigandum, ad transigendum, ad mutuum accipendum, ad credita percipienda, ab bona alienanda vel in hypothecam aut pignus tradenda. *Art. 499.*

Hi autem actus sine assistentia concilii initi, et non alii, eodem modo ac actus interdictorum irritari possunt. Qui vero initi fuerint ante concilii judicarii existentiam, rescindi non possunt, neque in casu imbecillitatis, ut probabilius docent juris peritii ad art. 503; neque in casu prodigalitatis.

Juxta plures, qui scienter cum prodigo, ut tali cognito, prædictos init contractus, eorum executionem in foro conscientiae premere non potest, imo tenetur eos infirmare; damno enim quod prodigus patitur vere cooperatus est: ergo illud reparare debet. Ita *Pothier*, n. 51. At decisio hæc falsa esse nobis videtur; namque, ex dictis, contractus illi sunt validi, et damnum ex ipsis contractibus non provenit, sed ex mala agendi ratione subsequente: insuper prodigus valide, licet illicite, bona sua dissipare potest: igitur qui cum illo contraxerunt, contra charitatem forte peccaverunt, sed non contra justitiam commutativam, ac proinde ad nihil ex justitia tenentur.

ARTICULUS QUARTUS.

DE UXORIBUS.

Plura de uxoribus in Tractatu de Restitutione jam diximus: illic requirenda sunt, ne eadem repeterem cogamur; nihil fere hic dicendum nobis remanet.

Mulier conjugata sub regimine communitatis exclusio, potest bona sua immobilia administrare, et mobilia

alienare. *Art. 1449 et 1536.* Idem potest, cum eadem distinctione, sub regimine dotali, quoad bona paraphernalia. *Art. 1449, 1538 et 1576.*

Insuper, sub quovis regimine mulier negotiationi omnino separata et publicae vacans, valide se obligare potest, sine speciali consensu mariti, in iis quae ad commercium suum spectant: immo si adsit communitas, ipsum obligare potest maritum, *Cod. civ. art. 220 et Cod. comm. art. 4 et 5;* item ex delicto et quasi-delicto, *Cod. civ. art. 246 et 1424;* item necessaria et communia ad sustentationem familiae emendo, secundum juris peritos et usum receptum; item denique per testamentum. *Art. 226.* Extra hos casus mulier conjugata inhabilis est ad contrahendum sine speciali consensu mariti vel auctoritate judicis.

Ipsi tamen conventiones non sunt nullae pleno jure, nec etiam nullitate absoluta, sed tantum relativa, quae scilicet a marito, ab uxore et ab utriusque haeredibus invocari potest, et per sententiam judicis pronuntianda est. *Art. 225.* Nullam laesionem talis nullitas exigit.

Quod ad forum conscientiae spectat, maritus beneficio legis uti potest, etsi nullam expertus fuerit laesionem proprie dictam. An idem possit uxor, non ita claram est, cum ipsa culpam admiserit. Attamen, cum lex in favorem mariti praesertim lata, sit etiam in privatam uxoris utilitatem, non videtur quare ab eodem beneficio excluderetur uxor, modo non adhibuerit dolum, sicut de minore diximus.

Mariti et uxoris haereses, quatenus eos repraesentant, ad irritationem pariter recurrere possunt; sed omnes, in quovis casu, id omne restituere debent, post irritationem, ex quo facti sunt ditiores. *Art. 1312.*

CAPUT QUINTUM.

DE OBLIGATIONE CONTRACTUUM.

Obligatio generatim est vinculum quo quis ad aliquid dandum, faciendum aut non faciendum adstringitur. Du-

plex est, imperfecta scilicet et perfecta, Obligatio imperfecta ea est quae solo fundatur titulo charitatis, gratitudinis aut religionis, quae proinde nullum supponit jus strictum: talis est obligatio dandi eleemosynam, gratum erga benefactorem se habendi. Obligatio perfecta ea est quae titulo justitiae commutativa fundatur et strictum ac rigorosum inducit debitum. De hac posteriori in praesenti Tractatu dicturi sumus.

Multipliciter dividitur, nempe in naturalem, civilem et mixtam.

Obligatio naturalis ea est quae conscientiam tenet obstrictam, et nullam in foro externo dat actionem: talis est obligatio justum solvendi debitum quod juridice probari nequit. Obligatio civilis ea est quae in conscientia nulla est, et tamen, ob aliquam juris presumptionem, dat in foro externo actionem, v. g., si quis ex depositibus falsis ad multam damnetur, et nulla ipsi suppetat via qua innocentiam suam probare valeat. Obligatio mixta est illa quae in utroque foro pariter ligat. Hujus generis obligationem pariunt omnes contractus juxta leges initi, qui sufficienter probari possunt. Pariunt quidem obligationem pro foro interno, ut ex ipsis contractus definitione liquet; evidens est enim quod homines stare debeant justis quas inierunt inter se conventionibus. Pariunt similiter obligationem civilem, seu dant actionem in foro externo, ut ex Codicis decursu patet.

Obligatio mixta oriri potest vel a lege sola, vel a facto hominis. Oritur a lege sola, quando aliam non agnoscit causam, et absque nulla utriusque partis actione existit: talis est obligatio vendendi vicino medietatem muri ipsius fundum tangentis, *Cod. civ. art. 661;* obligatio tutelam in certis casibus sibi delatam acceptandi, *Cod. civ. art. 402 et seq.* Talis est etiam obligatio qua tenentur proprietari mercium, quae in tempestate salvae factae sunt, eos compensandi mercatores quorum merces ad navim exonerandam in mare projectae sunt. *Code de commerce, art. 417.*

Obligatio a facto hominis proveniens, oritur vel a facto